

«ТАСДИҚ МЕКУНАМ»

Ректори Донишгоҳи давлатии Данғара

д.и.к., профессор Хайрзода Ш.Қ.

« 26 » феврал с. 2024

**чаласаи кафедраи забон ва адабиёти тоҷики Донишгоҳи давлатии
Данғара**

ба диссертатсияи Чуракулзода Умрон Шодикул дар мавзуи «Хусусиятҳои лексикӣ-сохтории истилоҳоти иқтисодӣ дар забони тоҷикӣ (дар асоси маводи ҳуҷҷатҳои меъёрии соҳаи иқтисодӣ ва луғатномаҳо)», ки барои дарёфти унвони илмӣ аз рӯи ихтисоси 10.02.00 – Забоншиносӣ (10.02.01 – Забони тоҷикӣ) пешниҳод гардидааст.

Диссертатсия дар кафедраи забон ва адабиёти тоҷики Донишгоҳи давлатии Данғара анҷом дода шудааст.

Муаллифи диссертатсия ассистенти кафедраи забон ва адабиёти тоҷики Донишгоҳи давлатии Данғара мебошад.

Мавсуф соли 2016 Донишгоҳи миллии Тоҷикистонро аз рӯи ихтисоси рӯзноманигорӣ хатм намудааст.

Давоми солҳои 2020-2023 дар шӯбаи аспирантураи назди Донишгоҳи давлатии Данғара ба ҳайси унвонҷӯ аз рӯи ихтисоси 10.02.00 – Забоншиносӣ (10.02.01 – Забони тоҷикӣ) таҳсил намудааст.

Роҳбари илмии унвонҷӯ номзади илми филология, Шукуров Гулназар Холович мебошад.

Мавзуи диссертатсияи Чуракулзода Умрон Шодикул дар чаласаи Шурои олимони Донишгоҳи давлатии Данғара аз 28.10.2019, суратмаҷлиси №3 тасдиқ гардидааст.

Шаҳодатнома оид ба супоридани имтиҳонҳои номзадӣ (фалсафа ва методологияи илм – бо баҳои «хуб», аз 18.02.2022; забони хориҷӣ – бо баҳои «хуб», аз 24.06.2022) аз тарафи Донишгоҳи давлатии Данғара ва имтиҳони таҳассусӣ бо баҳои «хуб», аз 24.10.2023 дар назди Институти забон ва адабиёти ба номи Абуабдуллоҳ Рӯдакии АМИТ дода шудааст.

Аз баррасии диссертатсия чунин натиҷагирӣ карда шуд:

Диссертатсия аввалин кӯшишест дар таҳлили хусусиятҳои луғавию морфологии ҳуҷҷатҳои меъёрии соҳаи иқтисод. Навоварии диссертатсияи мазкур дар он ифода меёбад, ки бори нахуст хусусиятҳои луғавию морфологии ҳуҷҷатҳои меъёрии соҳаи иқтисод (дар асоси ҳуҷҷатҳои меъёрии соҳаи иқтисод ва луғатнома) аз нигоҳи хусусиятҳои

сохторию маъноии истилоҳоти иқтисодӣ, хусусиятҳои морфологӣ, тавсиф ва таснифи ҳиссаинуткии ҳуччатҳои меъёрии соҳаи иқтисод мавриди таҳқиқ ва пажӯҳиши густарда қарор гирифтаанд. Дар диссертатсия, асосан, усули муқоиса, таҳлилу натиҷагирӣ дар асоси маводи мавриди таҳқиқ қарор гирифта истифода шудааст. Бо усули ташхис ва таҳлили мантиқӣ вижагиҳои луғавию маъноӣ ва сохтори ҳуччатҳои меъёрии соҳаи иқтисод, хусусиятҳои морфологии ҳуччатҳои меъёрии соҳаи иқтисод, тавсиф ва таснифи ҳиссаинуткии истилоҳҳои иқтисодӣ таҳқиқу баррасӣ шудаанд

Объекти таҳқиқ. Манбаҳои асосии таҳқиқотро намунаи ҳуччатҳои меъёрии соҳаи иқтисод, луғатномаҳо ва китобҳои дар соҳаи ҳуччатнигорӣ, ки бо забони тоҷикӣ нашр шудаанд, ташкил медиҳанд.

Масъалаҳои таҳқиқот: Дар диссертатсия ҳалли масоили зерин меҳвари таҳқиқотро дар бар мегиранд:

1. Истилоҳоти иқтисодӣ гурӯҳи махсуси воҳидҳои луғавии забони тоҷикиро ташкил дода, дар таркиби луғавии забони тоҷикӣ ҷойгоҳи хоса дорад. Бо он ки бо дигар гурӯҳҳои луғавӣ умумият доранд, бо як қатор хусусиятҳои худ аз дигар воҳидҳои забонӣ фарқ мекунанд.

2. Ташаккули истилоҳоти иқтисодӣ дар замони истиқлол бо хусусиятҳои маъноӣ, таҳти омилҳои ғайризабонӣ сурат гирифта, барои тақомули таркиби луғавии забони тоҷикӣ мусоидат кардаанд.

3. Заминаи пайдоиш ва ташаккулу таҳаввули калима ва истилоҳоти соҳаи иқтисод таҷдиди муҳтаво ва сохтори системаи иқтисодии ҷомеаи навистиқлоли тоҷик буда, аз тарҷума, таҳия ё сохтани истилоҳоти нав дар забони ҳуччатҳои меъёрии соҳаи иқтисод сарчашма мегирад.

4. Зухури падидаи нави иқтисодӣ ва ташаккули системаи бозорӣ барои тақмили таркиби луғавии забони тоҷикӣ мусоидат карда, дар натиҷа воҳидҳои нави луғавӣ пайдо гардиданд, ки онҳо бештар дар забони ҳуччатҳои расмӣ-корғузори соҳаи иқтисод инъикоси худро ёфтаанд.

5. Хусусиятҳои морфологии ҳуччатҳои меъёрии соҳаи иқтисод бо баррасии ҳиссаҳои нутқ дар асоси маводи ҳуччатҳои меъёрии соҳаи иқтисод ва луғатномаҳо сурат гирифта, ҷиҳатҳои фарқкунундаи ифодаёбии категорияҳои грамматикӣ ҳиссаҳои нутқ муайян карда шудаанд.

6. Корбурди ҳиссаҳои нутқ дар таркиби матни ҳуччатҳои меъёрии соҳаи иқтисод таҳлил гардида, вобаста ба дараҷаи истемол тасниф карда шуданд.

Методҳои таҳқиқ. Дар рисола, асосан, усули муқоиса, таҳлилу натиҷагирӣ дар асоси маводи мавриди таҳқиқ қарор гирифта истифода шудааст. Бо усули ташхис ва таҳлили мантиқӣ вижагиҳои луғавию маъноӣ ва сохтори ҳуҷҷатҳои меъёрии соҳаи иқтисод, хусусиятҳои морфологии ҳуҷҷаҳои меъёрии соҳаи иқтисод, тавсиф ва таснифи ҳиссаинуткии истилоҳҳои иқтисодӣ таҳқиқу баррасӣ шудаанд.

Мундариҷаи диссертатсия ба талаботи таҳқиқоти соҳавӣ аз рӯйи ихтисоси 10.02.00 – Забоншиносӣ (10.02.01 – Забони тоҷикӣ) комилан мувофиқат мекунад.

Масъалаҳои асосии дар диссертатсия таҳқиқшаванда аз ҷониба роҳбари илмӣ тарҳрезӣ шудаанд. Муаллифи диссертатсия бо таъҷиб ба маводи фаровони осори бадеӣ ва луғатномаю донишномаҳо муҳимтарин хусусиятҳои луғавию маъноии калима ва истилоҳоти дар ҳуҷҷатҳои меъёрии соҳаи иқтисод истифодашуда, хусусиятҳои морфологӣ ва тавсифу таснифи ҳиссаинуткии маводи ҳуҷҷатҳои меъёрии соҳаи иқтисод, луғатномаҳои иқтисодиро муайян кардааст. Дар диссертатсия ва мақолаҳои нашрнамудаи муаллиф натиҷаи асосии таҳқиқ инъикос ёфтаанд.

Навоварии илмӣ диссертатсия. Диссертатсия аввалин кӯшишест дар таҳлилу хусусиятҳои луғавию морфологии ҳуҷҷатҳои меъёрии соҳаи иқтисод. Навоварии диссертатсияи мазкур дар он ифода меёбад, ки бори нахуст хусусиятҳои луғавию морфологии ҳуҷҷатҳои меъёрии соҳаи иқтисод (дар асоси ҳуҷҷатҳои меъёрии соҳаи иқтисод ва луғатнома) аз нигоҳи хусусиятҳои сохторию маъноии истилоҳоти иқтисодӣ, хусусиятҳои морфологӣ, тавсиф ва таснифи ҳиссаинуткии ҳуҷҷатҳои меъёрии соҳаи иқтисод мавриди таҳқиқ ва пажӯҳиши густарда қарор гирифтаанд.

Аҳаммияти назарӣ ва амалии таҳқиқ. Омӯзиши хусусиятҳои луғавию морфологии ҳуҷҷатҳои меъёрии соҳаи иқтисод барои он муҳим мебошад, ки он барои таҳия ва танзими луғатномаҳо доир ба соҳаи иқтисод, таҳия ва сохтани ҳуҷҷатҳои меъёрии соҳаи иқтисод, таълиму тадриси забони тоҷикӣ дар риштаи иқтисодӣ, навиштани китобҳои дарсии забони тоҷикӣ барои факултети иқтисод, таълими курсҳои махсус мусоидат мекунад.

Мазмуни асосии диссертатсия дар 3 мақолаи муаллиф, ки дар маҷаллаҳои бонуфузи илмӣ тавсиянамудаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба нашр расидаанд, дарҷ ёфтааст. Чунончи:

1. Чуракулзода У.Ш. Корбурди наввожаҳо дар ҳуччатҳои меъёрии соҳаи иқтисод / У. Чуракулзода // Гузоришҳои Академияи илмҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон. Шӯъбаи илмҳои ҷамъиятшиносӣ. – 2020. – №3 (011). – С. 261-264.

2. Чуракулзода У.Ш. Ташаккули истилоҳоти соҳаи иқтисод ва таҳлили лексии он. / У. Чуракулзода // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. Маҷаллаи илмӣ. Бахши илмҳои филологӣ. – 2022. – №6. – С. 131-137.

3. Чуракулзода У.Ш. Баррасии ҷанбаҳои назарии таҳқиқи истилоҳоти иқтисодӣ / У. Чуракулзода // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. Маҷаллаи илмӣ. Бахши илмҳои филологӣ. – 2023. – №3. – С. 234-240.

Муаллиф, инчунин оид ба баъзе паҳлуҳои мавзӯи мазкур дар ҳамоиш ва конференсияҳои илмӣ ҷумҳуриявӣ тайи солҳои 2019-2023 бо гузоришҳои илмӣ баромад намудааст, ки ин гузоришҳо ба сурати мақолаҳои алоҳида мунташир шудаанд.

Алоқамандии мавзӯи диссертатсия ба самтҳои афзалиятноки рушди илм. Таҳқиқоти мавриди назар дар доираи барномаҳои таълимии забони тоҷикӣ Донишгоҳи давлатии Данғара сурат гирифта, дар навбати худ **ба самтҳои афзалиятноки илм** робитаи бевосита дорад.

Ҳангоми баррасии диссертатсияи унвонҷӯ аз рӯи ихтисоси 10.02.00 – Забоншиносӣ (10.02.01 – Забони тоҷикӣ) ба ду ҷанбаи он ҳамчун норасоӣ ишора шуд, ки яке ба мукамалтар намудани дараҷаи омӯзиши мавзӯ ва дигаре ба ҷой доштани ғалатҳои имлоиву китобатӣ ва техникаи дахл доштанд. Бо дарназардошти эътирофи ин норасоӣҳо ва бартараф намудани онҳо аз ҷониби муаллифи диссертатсия ҷаласаи кафедраи забон ва адабиёти тоҷикӣ Донишгоҳи давлатии Данғара диссертатсияи мазкурро аз ҷиҳати асолат ва муҳтаво чун кори илмӣ мукамал ва анҷомёфта эътироф менамояд.

Дар маҷмӯъ диссертатсияи Чуракулзода Умрон Шодикул дар мавзӯи «Хусусиятҳои лексикӣ-сохтории истилоҳоти иқтисодӣ дар забони тоҷикӣ (дар асоси маводи ҳуччатҳои меъёрии соҳаи иқтисодӣ ва луғатномаҳо)» ба ихтисоси 10.02.00 – Забоншиносӣ (10.02.01 – Забони тоҷикӣ) мувофиқати комил дорад.

Диссертатсияи Чуракулзода Умрон Шодикул дар мавзӯи «Хусусиятҳои лексикӣ-сохтории истилоҳоти иқтисодӣ дар забони тоҷикӣ (дар асоси маводи ҳуччатҳои меъёрии соҳаи иқтисодӣ ва луғатномаҳо)»

барои дарёфти дараҷаи номзади илм аз рӯйи ихтисоси 10.02.00 –
Забоншиносӣ (10.02.01 – Забони тоҷикӣ) тавсия дода мешавад.

Хулосаи мазкур дар ҷаласаи кафедраи забон ва адабиёти тоҷики
Донишгоҳи давлатии Данғара (суратмаҷлиси №5, аз 19-уми декабри соли
2023) қабул шудааст.

Дар ҷаласаи иштирок доштанд: 15 нафар докторон ва номзадони илм.
Натиҷаи овоздиҳӣ: «тарафдор – 15 нафар», «муқобил – нест», «бетараф –
нест».

Раиси маҷлис, мудири кафедраи забон
ва адабиёти тоҷики
Донишгоҳи давлатии Данғара
д.и.ф., профессор

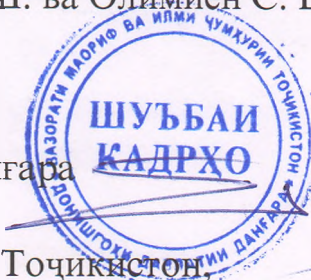

Саидҷаъфаров О.Ш.

Котиби илмӣ, номзади илмҳои филологӣ: Олимиён С. Ш.

Имзои Саидҷаъфаров О.Ш. ва Олимиён С. Ш. - ро тасдиқ менамоем:

Сардори шуъбаи кадрҳо
ва корҳои махсуси
Донишгоҳи давлатии Данғара

Тоирзода С.Т.

Суроға; 735320 Ҷумҳурии Тоҷикистон,
Вилояти Хатлон, ноҳияи Данғара,
кӯчаи Марказӣ 25
E-mail:ddd-ilm@mail.ru